

A landscape photograph showing a flooded field. In the foreground, there is a body of water with some reeds. A narrow, straight water channel runs through the middle of the image, flanked by green grass. A wooden post stands in the channel. In the background, there are some trees and a cloudy sky.

**Wie bestuurt
het waterschap?**

Nederland waterland. Rivieren, kanalen, sloten, beken, meren, grachten – Nederland is er vol mee. Bovendien ligt Nederland aan de Noordzee. Al dat water in en om Nederland moet natuurlijk op een goede manier worden beheerd. Als het om de kustlijn, de grote rivieren en enkele drukbevaren kanalen gaat, wordt dit gedaan door Rijkswaterstaat, de landelijke overheid. Maar al het overige waterbeheer ligt in handen van zogenoemde waterschappen. Dat zijn regionale overheden die we een beetje kunnen vergelijken met onze provincies en gemeenten. Maar er zijn ook belangrijke verschillen. Wat doen de waterschappen, wie bestuurt ze en hoe worden de besturen gekozen?

Per 1 januari 2017 telt Nederland 22 waterschappen. De grenzen van de waterschappen vallen niet samen met de grenzen van de gemeenten of de provincies (uitzonderingen: Zeeland en Limburg). Dat komt omdat de grenzen van de waterschappen vooral worden bepaald door stroomgebieden of door dijkringen (beschermende stelsels van dijken, duinen of hooggelegen gronden). Zes waterschappen in het westen van Nederland worden hoogheemraadschap genoemd. De waterschappen werken samen in de Unie van Waterschappen. Anders dan provincies en gemeenten, die veel verschillende taken hebben, houden waterschappen zich alleen bezig met het beheer van het water en de zorg voor de techniek die het water onder controle moet houden (waterstaatszorg). Deze taken staan niet op zichzelf, ze hebben allerlei raakvlakken met andere

terreinen, zoals ruimtelijke ordening, natuurbeheer en milieubeheer. Dat zijn terreinen waarop provincies en gemeenten wel taken hebben. Een goede afstemming van het beleid tussen waterschappen enerzijds en gemeenten en provincies anderzijds is dus nodig. Ook op een andere manier heeft het waterschap veel met de provincie te maken. De provincie kan namelijk waterschappen oprichten en opheffen. Daarnaast is de provincie belast met het toezicht op het functioneren van de waterschappen. In de Waterschapswet staat dat alle inwoners van Nederland waterstaatszorg nodig hebben, hierover zeggenschap moeten hebben en hieraan moeten meebetalen. In deze wet staat ook dat alle taken op het gebied van die zorg bij de waterschappen moeten liggen.

WAT DOET HET WATERSCHAP?

Welke taken vervullen de waterschappen en hoe delen ze die met het Rijk?

Zorg voor de waterkering

Door al het water in en om Nederland is het gevaar van overstromingen groot. Waterkering betekent dat het water moet worden tegengehouden. Het Rijk is verantwoordelijk voor de kustlijn, de dijken langs de grote rivieren en de dammen, zoals die in Zeeland bestaan. De waterschappen moeten op hun beurt de dijken en andere waterkeringen van

kleinere waterlopen en de Nederlandse duinen onderhouden.

Zorg voor de hoeveelheid water

Bij deze taak gaat het om de regeling van het oppervlaktewater in een bepaald gebied. Het water mag niet te hoog, maar ook niet te laag staan. Dat kan voor een deel worden geregeld door een juiste aan- en afvoer van water. Het Rijk beheert onder meer het niveau van het water van de grote rivieren en het IJsselmeer, terwijl de waterschappen regionaal het waterpeil regelen en bewaken.

Zorg voor de kwaliteit van het water

Het gaat hier om de bescherming van het oppervlaktewater tegen verontreiniging. Zo zorgen de waterschappen voor de zuivering van het afvalwater, dat door huishoudens op de riolen van de Nederlandse gemeenten wordt geloosd. Daartoe beheren de waterschappen meer dan 350 rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Zorg voor de water- en vaarwegen

Hieronder valt het uitbaggeren van water- en vaarwegen, het onderhouden en bedienen van sluisen en bruggen en de zorg voor beschoeiingen en bermen.

De waterschappen zorgen dus voor de zuivering van het rioolwater, maar ze houden zich niet bezig met de aanleg en het onderhoud van de riolering. Dat is een taak van de gemeenten. Ook de drinkwatervoorziening ligt niet op het bordje van de waterschappen. Daarvoor zijn de waterleidingbedrijven verantwoordelijk, maar er wordt wel met deze bedrijven samengewerkt. Waterschappen bemoeien zich ten slotte wel met de zorg voor het grondwater, maar hierin spelen ook provincies en gemeenten een belangrijke rol.

WATERSCHAP	GEMEENTE	PROVINCIE
Algemeen bestuur	Gemeenteraad	Provinciale Staten
Dagelijks bestuur	College van B en W	Gedeputeerde Staten
Voorzitter (dijkgraaf)	Burgemeester	Commissaris van de koning

HET BESTUUR VAN EEN WATERSCHAP

Het bestuur van een waterschap bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. De laatste wordt vaak dijkgraaf en soms watergraaf genoemd. Het bestuur van een waterschap lijkt enigszins op dat van een gemeente of provincie, maar er zijn ook verschillen.

Algemeen bestuur

De gemeenteraad en de Provinciale Staten worden in hun geheel door de inwoners van de gemeente of de provincie gekozen. Bij het algemeen bestuur van het waterschap is dat niet zo. Omdat het waterschap zich alleen met waterbeheer en waterstaatszorg bezighoudt, wordt het algemeen bestuur van een waterschap op een andere manier samengesteld. Het algemeen bestuur bestaat uit een deel dat *algemene* belangen en een deel dat *specifieke* belangen vertegenwoordigt. In het algemeen hebben natuurlijk alle inwoners (ingezetenen) van een waterschap profijt van wat een waterschap doet. Maar daarnaast zijn er ook groepen die specifieke belangen

hebben bij de werkzaamheden van het waterschap. Dat zijn agrariërs, eigenaren van natuurterreinen en bedrijven. Daarom hebben deze drie groepen hun eigen vertegenwoordigers in het algemeen bestuur. De provincie bepaalt voor elk waterschap afzonderlijk hoeveel zetels de verschillende groepen in het algemeen bestuur krijgen. Het algemeen bestuur telt minimaal 18 en maximaal 30 leden. Omdat de groep ingezetenen het grootst is, moet zij ook altijd het grootste deel van de zetels bezetten. Het aantal zetels voor de drie specifieke belangengroepen tezamen bedraagt ten minste zeven en ten hoogste negen zetels. De taak van het algemeen bestuur is om het beleid van het waterschap vast te stellen, om een dagelijks bestuur te kiezen en om te controleren of het dagelijks bestuur het beleid op een goede manier uitvoert.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur is vooral belast met de voorbereiding en uitvoering van beleid. Het bestaat uit een voorzitter en een aantal door het algemeen bestuur gekozen leden, vaak (hoog)heemraden genoemd. Gemiddeld zijn dat er vijf.

Eén lid van het dagelijks bestuur moet afkomstig zijn uit een van de specifieke belangengroepen. De leden van het dagelijks bestuur blijven ook gewoon lid van het algemeen bestuur. Bij provincie en gemeente is dat anders: een lid van het college van B en W of van Gedeputeerde Staten mag niet tegelijkertijd lid zijn van de gemeenteraad of van Provinciale Staten.

Voorzitter

De voorzitter van een waterschap wordt voor een periode van zes jaar door de regering benoemd. Hiertoe doet het algemeen bestuur een aanbeveling, die doorgaans door de regering wordt opgevolgd. De voorzitter geeft leiding aan de vergaderingen van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur. In het eerste heeft hij geen stemrecht, in het tweede wel. De voorzitter is voor zijn werk verantwoording verschuldigd aan het algemeen bestuur. Hij treedt vaak naar buiten toe op als woordvoerder van het waterschap.

VERKIEZINGEN

De leden van het algemeen bestuur die het algemeen belang vertegenwoordigen worden rechtstreeks door de inwoners van het waterschap gekozen. Aan deze verkiezingen doen niet alleen landelijke politieke partijen mee, maar ook partijen die zich in het bijzonder op waterkwesties richten. Zoals ook bij andere verkiezingen stellen alle deelnemende partijen kandidatenlijsten op,

die op het stembiljet staan. De vertegenwoordigers van de drie specifieke belangengroepen (agrariërs, natuurbeheerders en bedrijven) worden *niet* gekozen, maar benoemd door organisaties van deze belangengroepen. De leden van het algemeen bestuur worden voor een periode van vier jaar gekozen dan wel benoemd. De verkiezingen voor de waterschappen worden op dezelfde dag gehouden als de verkiezingen voor de Provinciale Staten.

Wie mag stemmen?

Om in Nederland te mogen stemmen, moet je 18 jaar of ouder zijn. Bij gemeenteraadsverkiezingen hebben drie groepen stemrecht:

- Burgers die de Nederlandse nationaliteit bezitten
- Burgers uit lidstaten van de Europese Unie (EU)
- Niet-Nederlanders die langer dan vijf jaar in Nederland wonen met een geldige verblijfsvergunning

Het bijzondere bij de waterschapsverkiezingen is dat de termijn van vijf jaar voor de derde groep niet telt: alle niet-Nederlanders met een geldige verblijfsvergunning mogen hun stem uitbrengen. De reden hiervan is dat het bij waterschapsverkiezingen niet om 'gewone' verkiezingen voor een volksvertegenwoordiging gaat, maar om verkiezingen die specifiek gaan over 'water' en waar alle inwoners van een waterschap direct belang bij hebben.

HOE KOMT HET WATERSCHAP AAN ZIJN GELD?

Voor hun taken krijgen waterschappen geen geld van het Rijk. Zij heffen hun eigen belastingen. Hierdoor vormen de werkzaamheden van de waterschappen geen onderdeel van het landelijke politieke debat. Het werk van de waterschappen is zo belangrijk voor Nederland, dat het onverantwoord zou zijn om het geld voor het waterbeheer af te wegen tegen andere uitgaven, bijvoorbeeld voor defensie of gezondheidszorg. De waterschappen heffen twee soorten belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

De watersysteemheffing wordt geheven voor uitgaven die onder meer te maken hebben met de waterkering, het beheer van het oppervlaktewater en het onderhoud van water- en vaarwegen. Daarvoor heeft het waterschap drie belastingcategorieën ingevoerd:

- De *ingezetenenomslag* voor alle huishoudens in het waterschap
- De *omslag gebouwd* voor eigenaren van gebouwde objecten als woonhuizen en bedrijven
- De *omslag ongebouwd* voor eigenaren van landbouwgrond en natuurgebieden

Elk huishouden wordt per woonruimte aangeslagen voor een gelijk bedrag. Eigenaren van landbouwgrond en van natuurterreinen betalen op basis van de oppervlakte van hun eigendom en eigenaren van woningen en bedrijven op

basis van de gemeentelijke WOZ-waarde. Daarnaast worden alle inwoners aangeslagen voor de zuiveringsheffing. Deze belasting is vooral bedoeld om het oppervlaktewater schoon te houden en om de rioolwaterzuiveringsinstallaties te laten draaien.

INTERNET

Er zijn twee algemene websites die veel informatie bieden over het werk van de waterschappen, te weten www.waterschappen.nl, met onder meer concrete en educatieve projecten, en www.uvw.nl, met nieuws, onderwerpen en documenten, samengesteld door de Unie van Waterschappen.

WATERSCHAPPEN IN NEDERLAND

1. Noorderzijlvest
2. Fryslân
3. Hunze en Aa's
4. Drents Overijsselse Delta
5. Vechtstromen
6. Vallei en Veluwe
7. Rijn en IJssel
8. De Stichtse Rijnlanden
9. Amstel, Gooi en Vecht

10. Hollands Noorderkwartier
11. Rijnland
12. Delfland
13. Schieland en Krimpenerwaard
14. Rivierenland
15. Hollandse Delta
16. Scheldestromen
17. Brabantse Delta
18. De Dommel
19. Aa en Maas
20. Limburg
21. Zuiderzeeland
22. Blija Buitendijks

Tekst

ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat

Vormgeving

Puntspatie [bno],
Amsterdam

Druk

Ten Brink, Meppel

Fotografie

Michiel Wijnbergh (p. 1, 7)
Nationale Beeldbank:
Morijs (p. 4),
Frank Wagenvoort (p. 3)

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

December 2016